

УДК 821.161. 2'06-7

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.314187>

Руслана Лоцман, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри вокального виконавства
факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ФЕСТИВАЛІ УКРАЇНОСПІВУ: МИСТЕЦЬКО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

У статті проаналізовано особливості розвитку сучасних фестивалів українського співу в мистецько-просвітницькому та педагогічному аспектах. Визначено роль фестивалів українського співу у становленні творчої особистості здобувача освіти, що полягає у виховно-просвітницькій місії, мистецькому зростанні, стимулюванню до вивчення культурної спадщини, формуванні комунікативних здібностей, накопиченні методичних матеріалів для подальшої виконавсько-педагогічної діяльності. Охарактеризовано окремі фестивалі – “Країна мрій”, “Віртуози фольку”, фестиваль-конкурсу імені Р. Кириченко “Я козачка твоя”, “Капелюш-Фест”, “Вашківецька Маланка”. Узагальнено авторський досвід проведення фестивалів українського співу – “Миколайчук-Фест”, “Диво UA”, “Пісня буде поміж нас” імені Н. Яремчука, мандрівний фестиваль “Молода душа України”, “Живі мелодії села” та ін. Подано посилання на відеододатки, що розкривають потенціал реалізованих проєктів. Акцентовано на важливості осмислення новачій у фестивально-конкурсній практиці з подальшим поширенням їх результатів у мистецькій освіті.

Ключові слова: український спів; фестиваль; мистецько-просвітницький аспект; педагогічний аспект; здобувачі освіти.

Лім. 12.

**Ruslana Lotsman, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Vocal Performance Department,
Faculty of Arts named after Anatoliy Avdiyevskiy,
Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University**

UKRAINIAN SINGING FESTIVALS: ARTISTIC, EDUCATIONAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS

The article analyzes the peculiarities of the development of modern festivals of Ukrainian singing in artistic, educational and pedagogical aspects. It has been proven that festivals-competitions are an important means of expanding and enriching the performing experience and creative development of students of education. The role of Ukrainian singing festivals in the formation of the creative personality of the student of education is defined. It consists in the educational and educational mission, artistic growth, stimulation to the study of cultural heritage, the formation of communicative abilities, and the accumulation of methodical materials for further executive and pedagogical activities, honoring the memory of outstanding artists; popularization and development of national song art; support of creative initiatives, young performers; conducive to the development of original and modern pop songs; establishment of cooperation of artists; patriotic education of youth; involving the audience from other areas in the study of cultural heritage; organization of master classes, round tables and scientific and practical conferences; preparation of methodological studies based on the results of implemented projects. Some characteristics of the festivals are given, such as: “Land of Dreams”, “Folk Virtuosos”, R. Kyrychenko’s vocal competition, “Hat Fest”; “Vashkivetska Malanka”. The author’s experience of conducting Ukrainian singing festivals is summarized – “Mykolaychuk-Fest”, “Dyvo UA”, N. Yaremchuk’s song festival, the traveling festival “Young Soul of Ukraine”, “Live Melodies of the Village” and others. Links to video applications revealing the potential of implemented projects are provided. Emphasis is placed on the importance of understanding innovations in festival-competition practice with further dissemination of their results in art education.

Keywords: Ukrainian singing; festival; artistic and educational aspect; pedagogical aspect; students of education.

Постановка проблеми. Мистецько-просвітницький та педагогічний аспект сучасних фестивалів українського співу важко переоцінити в зв’язку з суспільно-політичними обставинами попереднього десятиліття. Українська держава, що впродовж багатьох років перебуває у стані війни, потребує активної роботи громадян, науковців, вчителів, митців та діячів. Утвердження національної культури вільної та демократичної,

свідомої нації, стає першочерговим завданням сучасної освіти. Фестивальний рух як складова культурно-мистецького простору відіграє важливу роль в консолідації суспільства, формуванні моральних цінностей, збереженні традицій та патріотичному вихованні молоді.

Метою статті є аналіз фестивалів українського співу щодо визначення їх ролі в системі мистецького просвітництва та педагогічного впливу на здобувачів освіти.

Завдання статті:

- розглянути фестивалі-конкурси як засіб розширення і збагачення виконавського досвіду та творчого становлення здобувачів освіти;
- визначити мистецько-просвітницьку та педагогічну функцію фестивалів україноспіву;
- узагальнити авторський досвід проведення фестивалів україноспіву;
- проаналізувати перспективи функціонування фестивалів україноспіву у сучасному культурно-освітньому просторі України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема розвитку фестивально-конкурсного руху України знайшла відображення у працях С. Зуєва, С. Виткалова, К. Давидовського, С. Чернецької, А. Романенко та багатьох інших. Зокрема, С. Чернецька розглядає фестиваль як “поліфункціональну, інтерактивну та масову за кількістю учасників імпрезу, в якій чільне місце посідають народні традиції, звичаї, інші культурно-побутові елементи”. Дослідниця відзначає соціокультурну, інформаційно-комунікативну, когнітивну, освітню, етновиховну, репрезентативну, рекреаційну й економічну функції фольклорних мандрівних фестивалів, порівнюючи їх з форумами, які кожного наступного фестивального року проходять в іншому місті країни [11]. Дослідження С. Виткалова присвячені аналізу фестивальної практики та її впливу на патріотичне виховання молоді. Визначаючи особливості фестивального руху, вчений звертає увагу на змагальницьку складову, “яка надає змоги спробувати себе в іншій формі чи ролі, оскільки ці заходи проводяться переважно на мистецькій (народно-інструментальній, вокально-хоровій, хореографічній тощо) основі” [1, 184]. На важливості фестивально-конкурсної діяльності здобувачів освіти акцентують А. Романенко та К. Давидовський [9; 2]. Проблема фестивального руху в Україні має ґрунтовну джерельну базу: численні програми, сценарії, тематичні плани, буклети, публіцистичні розвідки та статті-відгуки, написані журналістами і письменниками різних регіонів України. Системна науководслідницька та проєктна робота автора, а також безпосередня участь в організації та проведенні фестивалів україноспіву (“Миколайчук-Фест”, “Капелюш-Фест”, “Диво UA”, “Пісня буде поміж нас” імені Н. Яремчука, мандрівний фестиваль “Молода душа України”, “Живі мелодії села” та ін.), спілкування з учасниками та глядачами стали поштовхом до вибору теми та написання наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу. Початок XXI ст. ознаменований активізацією фестивального руху, що спрямований на розвиток національної культури, формування екологічного мислення, відродження традиційного мистецтва, утвердження державності. У зв’язку з необхідністю реалізації твор-

чого потенціалу нації, зростанням молодих талантів та важливістю просвітницької діяльності в час сучасної війни в Україні відбуваються різні фестивалі – традиційні (етнофестивалі, фольклорні, кобзарські), класичні, джазові, сучасної та авторської музики, вокальні конкурси тощо. Фестивалі традиційної культури спрямовані на популяризацію фольклору і мають в своїй основі відтворення автентичного виконавства – співочого, інструментального тощо. Здебільшого, такі фестивалі проходять на відкритому просторі, в селах чи містах з метою забезпечення атмосфери природного середовища існування фольклору. До прикладу, в Національному музеї народної архітектури та побуту України (Київ, с. Пирогів) впродовж календарного року є безліч тематичних фестивалів, де автентичні гурти та солісти презентують україноспів різних регіонів України. Атмосферні локації музею – старовинні хати та колорит українського села дають змогу зануритися в історію та традиції нашого народу.

Сучасні етнофестивалі покликані виховувати українську молодь в пошані до рідних звичаїв та культури і можуть відбуватися в різних просторах – етносадибах, стадіонах, посеред поля чи в горах. Мистецько-просвітницький аспект подібних заходів полягає в змісті та тематиці програм, які знайомлять широку аудиторію з обрядовістю, народно-прикладним мистецтвом, інструментальним та співочим досвідом українського народу. “Країна мрій”, “Трипільське коло”, “Віртуози фольку”, “Живий вогонь”, “Колодар”, “Підкамінь” – це ще не повний список фестивалів, які популяризують традиційний україноспів, що звучить на головних сценах у виконанні відомих співаків та гуртів.

Так, у червні 2024 р. в Ботанічному саду імені М. Гришка в Києві відбувся 20-й ювілейний фестиваль “Країна мрій”, заснований О. Скрипкою. Автору цієї статті випала місія презентувати концертну програму української барокової музики та старовинних козацьких пісень з ансамблем К. Чечені. Ці твори звучать давньою українською мовою у вишуканому інструментальному аранжуванні під супровід лютні, кобзи, ліри, сопілки. Також на сцені фестивалю виступили фольклорні гурти, що представляють різнорегіональний україноспів. Особливо цікавою для відвідувачів фестивалю стала програма колективу “Хорея козацька” під керівництвом Т. Компаніченка. “Пісні української революції”, які відтворені талановитими музикантами – співаками та інструменталістами – вразили аудиторію чутливістю й емоційністю виконання, а також змістовністю, що так актуальна в час теперішньої боротьби нашого народу. Зазначимо, що саме ця концертна програма отримала Національну премію України імені Т. Шевченка в 2023 р. і є прикладом високої культури україноспіву для подальшої міжнародної презентації у світі.

Педагогічний аспект фестивалю “Країна мрій” полягає у тому, що відеозаписи з попередніх років можуть мати застосування в мистецькій освіті та стимулювати школярів і студентів до наслідування кращих презентаторів сучасного українського співу і збереження національних традицій у своєму середовищі. Так, завдяки інформаційним технологіям просвітницькі заходи після їх проведення продовжують впливати на формування свідомості та патріотизму української молоді через поширення відео з виступами в соцмережах [6].

“Віртуози фольку” – цікавий проєкт, започаткований О. Кулик та О. Журавчаком у 2017 р. Метою фестивалю є презентація традиційної української культури у виконанні зразкових її представників: виконавців народної пісні та інструментальної музики. Просвітницький аспект фестивалю полягає у тому, щоб підіймати рівень культури та освіченості громадян, знайомити їх з тими особистостями, які досліджують, вивчають та зберігають традиційний український спів і презентують його в найкращій виконавській якості. Таким чином, віртуозами фольку на сцені фестивалю виступили Н. Матвієнко, ансамбль “Дніпро”, гурти “The Dooh”, “Гуляй Горд”, “Крالیця”, “Folky Funky”, “Згарда” та ін.

Активно проводяться фестивалі кобзарського мистецтва, такі як: “Кобзарська трійця”, “Під срібний звук бандур”, “Струни вічності імені В. Перепелюка”, “Дзвенить бандура у місті Франковим”, “Кобзарська ватра”, “Древо роду кобзарського”, Вересаєве свято с. Сокиринці Чернігівської області, “Дзвени, бандуро, в козацькій країні”, фестиваль імені Володимира Кабачка та інші. Програму фестивалів представляють сучасні кобзарі, бандуристи, мистецтвознавці та дослідники, творчі колективи, які виступають на сценічних майданчиках і під час майстер-класів, круглих столів та науково-практичних конференцій. Зокрема, фестиваль “Древо роду кобзарського”, заснований Ю. Фединським в с. Кряківка на Полтавщині, відбувається кожного серпня і єднає сучасних кобзарів, лірників, співаків, які приїждять на етносадибу зі своїми майстер-класами та концертними програмами. Кобзарі, які в минулому і тепер є просвітниками нації, знайомлять аудиторію зі старовинними думами, баладами, історичними та козацькими піснями. Важливо, що до фестивалю долучаються студенти Стрітівського коледжу кобзарського мистецтва, Національної музичної академії України, Київського національного університету культури і мистецтв та інших закладів мистецької освіти, де здійснюється фахова підготовка бандуристів-співаків.

Фестивалі-присвяти пам’яті видатним представникам українського співу особливо поширені в сучасному середовищі через актуалізацію відродження національної історії та просвітницько-виховної роботи з підростаючим поколінням. Основою метою

подібних заходів є вшанування видатних культурних діячів та митців, які дотичні до українського співу власною творчістю. Часто в межах фестивалю-присвяти відбувається конкурсне прослуховування, оцінювання учасників запрошеними членами журі та гала-концерт з виступами лауреатів і їх нагородженням. Зазначимо, що “конкурс – це основна форма виявлення талантів, нового типу виконання, надання нових орієнтирів та стимулів тим, хто удосконалює свою виконавську майстерність” [9, 127]. Тож часто фестиваль-конкурс передбачає етап прослуховування учасників та гала-концерт. Так, щорічно проходять фестивалі-присвяти пам’яті видатним представникам українського співу, серед яких: С. Крушельницька, Б. Гмиря, Д. Петриненко, В. Івасюк, К. Цісик, Р. Кириченко, Н. Яремчук, В. Сліпак та інші. Одним із завдань нашого дослідження є опис таких фестивалів українського співу, про які мало хто знає в Україні, але які заслуговують на популяризацію та подальший розвиток. Нижче зупинимось на описі окремих фестивалів-присвяти, які автор дослідження відвідувала як учасник, член журі чи організатор.

Фестиваль-конкурс імені Р. Кириченко, започаткований в жовтні 2010 р. у Черкасах – місті, в якому 17 років поспіль працювала солісткою Черкаського народного хору талановита уродженка с. Землянки Полтавської області. “Я козачка твоя, Україно!” – саме так було названо I обласний фестиваль-конкурс українського співу імені Народної артистки України Раїси Кириченко, головним організатором якого став О. Деньга. Журі на чолі з народним артистом України Д. Гнатюком оцінювало виступи виконавців народної та естрадної пісні з різних областей України. До Гала-концерту фестивалю долучилися видатні представники народного українського співу – Є. Крикун, О. Варич, О. Калінчук, дует родини Матюшенків, Черкаський народний хор та лауреати конкурсу українського співу, серед яких і автор цієї статті. Пізніше ми мали нагоду побувати на батьківщині видатної співачки – на Полтавщині, а саме в с. Корещина та с. Землянки, де є могила і пам’ятник Р. Кириченко, а також школа, якій присвоєно її ім’я, та музей-садиба “Мамина вишня”. Це відбулося у межах просвітницького проєкту “Музей живої пісні”, реалізованого автором статті в 2018 р. Студенти факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського УДУ імені Михайла Драгоманова долучилися до цієї поїздки та виконали пісні з репертуару видатної співачки. Взаємозв’язок двох подій – фестивалю імені Р. Кириченко 2010 р. та проєкту 2018 р. в тому, що колись студентку факультету мистецтв столичного педагогічного університету, а згодом викладача цього закладу вразила творчість видатної представниці українського співу так, що цей приклад слугує всім теперішнім студентам з метою їх долучення до справи збереження народної пісні. Відеоролик з фестивалю підпо-

рожей Полтавщиною, в якому також співають студенти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, доступний для перегляду в інтернет-просторі та широко застосовується в мистецькій освіті [8].

Всеукраїнський фестиваль-конкурс української естрадної пісні імені Назарія Яремчука, започаткований в 2016 р. з нагоди 65-річчя з дня народження лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка, народного артиста України, уродженця буковинського краю. У рідному місті Н. Яремчука – Вижниці – відбувся фестиваль естрадного україноспіву, основною метою якого є: вшанування пам'яті видатного співака; популяризація і розвиток національного пісенного мистецтва; підтримка творчих ініціатив, молодих виконавців; сприяння розвитку авторської та сучасної естрадної пісні; налагодження співпраці митців. Обов'язковою умовою участі в конкурсі є наявність у репертуарі однієї пісні з репертуару Назарія Яремчука. До роботи в складі журі фестивалю-конкурсу в різні роки долучались народні артисти України Л. Дутковський та В. Ковальська, заслужений діяч мистецтв України, композитор І. Кириліна, заслужені артисти України Т. Школьна, І. Стиць, Р. Лоцман та інші діячі культури. Фестиваль проходить під закликом “Пісня буде поміж нас” і знайомить глядачів з багатством репертуару, який творили для Н. Яремчука видатні автори – В. Івасюк, Л. Дутковський, І. Поклад та ін. Просвітницька мета фестивалю полягає у тому, крім конкурсних виступів та Гала-концерту, передбачена екскурсія до музею-садиби видатного співака, де учасники можуть відчутти атмосферу родинного середовища та почути цікаві історії про життя і творчість Н. Яремчука.

“Миколайчук-Фест” – всеукраїнський фестиваль українського кіно і пісні імені Івана Миколайчука, що з червня 2016 р. відбувається з метою налагодження співпраці митців, патріотичного виховання молоді, залучення аудиторії з інших областей до вивчення культурної спадщини Буковини. Фестиваль поєднує пісенне та кіномистецтво творчих особистостей з різних куточків України і проходить у місцях, де І. Миколайчук знімав свої фільми, грав ролі та співав українські пісні. Програма фестивалю досить насичена та ідейно змістовна: зустрічі учасників і гостей у тих місцях, де знімався легендарний кіноактор; покази сучасного українського кіно та відеокліпів; конкурси-концерти української пісні за участю солістів та гуртів з різних куточків України; народне свято на садибі Івана Миколайчука; мистецькі зустрічі та майстер-класи; зйомки творчої відеофольк-лабораторії, зустрічі з режисерами фільмів; кіноніч на центральній площі м. Вижниці, свято української співанки на відкритому карпатському просторі, презентація від художньої студії “Миколайчук-Фесту” та багато іншого.

Під час фестивалю учасники можуть доторкнутись до джерел натхненної творчості Івана Миколайчука, відвідати його село Чорторию, поспівати народних пісень на відкритому просторі, поспілкуватись з місцевими жителями та збагатитись перлинами буковинського фольклору і просто неба зняти власні відеокліпи спільно з фестивальною лабораторією. У межах “Миколайчук-Фесту” відбувається кінофестиваль (покази старих та нових українських фільмів) та конкурс україноспіву. На конкурс виконавців української пісні з різних куточків України приїжджають солісти та колективи, які співають твори зі списку улюблених пісень родини Миколайчуків. Журі конкурсу україноспіву в 2016 р. очолювала дружина митця – народна артистка України М. Миколайчук. Після просвітницьких заходів на Буковині “Миколайчук-Фест” продовжив мандрівну діяльність на Сході України з концертами для військових, в Національному музеї народної архітектури і побуту України та Національній філармонії України за участю тріо “Золоті ключі” та лауреатів конкурсу україноспіву.

Значимо, що родина Миколайчуків – Марії та Івана – зразкові носії україноспіву, бо їх пісні звучали не тільки на сцені, у побуті, а й у фільмах “Пропала грамота”, “Тіні забутих предків”, “Сон”, “Білий птах з чорною ознакою” та інших. Осмислення значення української пісні в національному кінематографі у своїй праці подає В. Ковальська, називаючи її “Пісенне древо Івана Миколайчука”. Книга представляє десятки народних та авторських пісенних творів, які звучали у фільмах І. Миколайчука, а також спогади друзів і відгуки сучасних діячів культури про “Миколайчук-Фест” [5].

Продовженням теми єдності культури україноспіву та кінематографа став *“Капелюш-Фест”*, присвячений Олександрові Довженку, відомому режисеру та хранителю українських пісенних традицій. Саме на рідній Чернігівщині, в Сосниці, на садибі О. Довженка влітку 2016 р. відбувся перший фестиваль імені О. Довженка. І хоч видатний кінематограф не був співаком, однак багато зробив для розвитку україноспіву, адже багато народних пісень звучало у його фільмах. Відкриттям для нас стала книга пісень “Наспівала мати”, яку ми, як співорганізатори фестивалю, отримали від земляків О. Довженка. У цій збірці подано пісні матері та родини кіномитця, а також багато свідчень про те, що він сам гарно і художньо виконував пісні, тобто також був носієм україноспіву.

Традиційний фестиваль “Вашківецька Маланка”. У зв'язку з війною з 2022 р. відмінили Вашківецьку Маланку, яка щороку збирала тисячі людей з усього світу та вражала іноземних туристів і українців з інших регіонів своєю самобутністю. Будучи учасником обрядодійства в 2020 р., заглибившись у сутність свята, нам стало зрозуміло,

чому люди десятиліттями зберігають театральні маски в хаті, що стали вже родинними реліквіями. “В оцій масці ще мій дід Ведмедем ходив...”, “А цю ми з батьком робили, як я ще зовсім малим був...” – чули ми пояснення від учасників обряду Переберії. “Переберія” від слова “перебиратися” в певний образ: Кози, Маланки, Василя, Ведмеда. Звідки і чому ведмеді взялися в цьому обряді, як вони одягались і чому зустрічались вночі з 13 на 14 січня на “борінку” – про це можна дізнатися з книги Олексія Поповича, місцевого краєзнавця та історика, одного з організаторів фестивалю “Вашківецька Переберія”. Ми встигли зняти відео та розповісти інтернет-аудиторії про традиції Вашківецької переберії, яким тисячі років, бо сягають корінням дохристиянської доби та відображають древній світогляд нашого народу [12].

Під час фестивалю на центральній сцені міста та інших локаціях відбувається презентація різдвяних пісень у виконанні фольклорних колективів, солістів. Зокрема, пісня про чинчика-Васильчика, записана від місцевих жителів, поповнила репертуар автора дослідження і стала лейтмотивом до відеоролика “Маланка у Вашківцях”. Також у програмі фестивалю традиційним є проведення науково-практичної конференції, на якій піднімається проблема збереження обрядовості та піснеспівів Буковини й інших регіонів України. Сподіваємось, фестиваль відновить свою діяльність після нашої перемоги, і ми зможемо відвідати його зі студентами для переймання традиції і збагачення знань про культуру україноспіву.

В умовах сучасної війни ми маємо багато першорядних завдань для здобуття перемоги. З цією метою автором статті як керівником громадської організації “Центр української пісні “Народна філармонія” було проведено низку просвітницьких фестивалів для військової та студентської аудиторії.

Зокрема, *мандрівний фестиваль “Молода душа України”*, що стартував восени 2016 р., охопив заклади військової освіти семи регіонів України. Нами було проведено 34 концерти української пісні за сприяння Міністерства оборони України та Київського військового ліцею імені Івана Богуна. Усвідомлюючи, що непросто вплинути на молодь, у якої вже сформовані смаки та стереотипи чи відсутні уявлення про справжню музичну культуру, а також враховуючи проблему нестачі україномовного пісенного контенту для майбутніх військових захисників України, засобами української пісенної культури в межах проекту формувалися у молодих душах слухачів патріотизм та любов до національного мистецтва. Основними завданнями фестивалю стали: утвердження патріотизму, формування якостей, необхідних для виконання молоддю обов’язків військової служби у Збройних Силах України;

поширення кращих зразків українського пісенного мистецтва у молодіжному середовищі. Особливістю проекту є поєднання концертної програми разом із виховними бесідами про значення україноспіву в становленні патріотичного виховання особистості захисника України. З метою методичного забезпечення освітнього процесу під час мандрівного фестивалю “Молода душа України” по закладах освіти України нами був поширений спеціально підібраний медіаконтент – відеокліпи на патріотичні пісні, фільми, аудіоальбоми козацьких та повстанських, сучасних творів про війну і майбутню перемогу.

Значимо, що педагогічний аспект фестивалів україноспіву полягає у їх виховному впливі та просвітницькій місії, у створенні “відповідної психологічно й емоційно насиченої атмосфери, виявленні... гуманних міжособистісних стосунків і значущого морального самовираження особистості” [10]. Відтак, наступний фестиваль зміг доєднати студентську аудиторію як глядачів, учасників та дослідників пісенного фольклору. *“Живі мелодії села”* – онлайн-фестиваль традиційної культури, що відбувся на Черкащині в 2020 р. Через світову пандемію, запроваджений карантин та неможливість зібрати одночасно в одному місці лауреатів фестивалю, автори проекту ініціювали створення документального відеофільму “Живі мелодії села”, який фіксує стан розвитку україноспіву в сучасних умовах. До фестивалю долучились близько 200 солістів та колективів із шести областей України. Педагогічний аспект фестивалю – це видана пісенна збірка з 45 кращими зразками фольклору, а також документальний 45-хвилинний фільм-екскурсія селами Черкащини [3]. Підготовлені методичні матеріали знаходяться у вільному доступі в інтернет-мережі та можуть бути використані в процесі мистецького навчання здобувачів освіти. Своєрідним продовженням фестивалю “Живі мелодії села” став проект “Збережи мову і культуру своєї бабусі”, який реалізується з 2022 р. донині. Завдяки проекту нами було зібрано вагомий фольклорно-експедиційний матеріал в шести регіонах України та розпочато процес відтворення автентичного україноспіву і мовних діалектів здобувачами освіти – школярами і студентами [7]. Напрацювання попередніх фестивалів активно поширюються автором під час просвітницьких заходів в Україні та за кордоном, під час навчальних семінарів, майстер-класів з україноспіву, що проходять в українських закладах освіти та культури.

“Дитяча філармонія “Диво UA” – міжнародний фестиваль-конкурс україноспіву, заснований автором дослідження у 2018 р. в Києві. Цей проект зібрав на одній сцені 300 юних талантів з різних куточків України, які впродовж чотирьох годин виконували українські пісні у супроводі живого оркестру. Метою проекту є залучення студентів та

школярів до вивчення та сценічної презентації культури україноспіву в її різноманітні – від фольклорного виконавства до класики та естради. У межах фестивалю було записано аудіоальбом та методичну збірку українських дитячих пісень “Диво UA”, як важливий методичний матеріал для музичних керівників різних закладів. Фестиваль-конкурс “Диво UA” спрямований на формування ціннісних орієнтирів та утвердження національно-патріотичної свідомості молоді, популяризацію національної духовно-культурної спадщини. З 2019 р. міжнародний конкурс україноспіву “Диво UA” відбувається Барселоні на базі Української школи “Мрія”. Педагогічний аспект полягає у налагодженні співпраці з методистами й артистами, викладачами вокалу українських шкіл Європи, проведенні просвітницьких заходів та майстер-класів, презентації навчальних матеріалів. Зокрема, в травні 2024 р. в межах міжнародного фестивалю “Вишиванка-Берегиня” в Барселоні відбувся конкурс україноспіву “Диво-Вишиванка”, під час якого автор цього дослідження, провела майстер-клас з україноспіву для вчителів мистецтва, що завітали з 10 країн світу, а також презентувала технології “Пісенний кошик”, мобільний додаток “Україноспів-онлайн” та книги “Таємниці україноспіву”, “Писульки від мамульки” з аудіоказками та відео додатками, збірки українських пісень “Живі мелодії села” та “Дитяча філармонія “Диво UA” [2].

Сучасна війна, що розв’язана московськими агресорами на території України, змусила емігрувати багатьох митців, що зумовило активізацію фестивалів україноспіву в європейському та міжконтинентальному просторах. Втім, через обмеження в обсязі статті, світовий контекст фестивалів україноспіву буде описаний в наступних публікаціях автора.

Висновки. У зв’язку з необхідністю збереження й примноження української культурно-мистецької спадщини та утвердження Української держави, вивчення досвіду проведення фестивалів україноспіву стає дедалі актуальнішим. Дослідження дало підставу зробити такі висновки:

1. Фестивалі-конкурси є важливим засобом розширення і збагачення виконавського досвіду та творчого становлення здобувачів освіти; фестивалі україноспіву можна розглядати як музично-освітні просвітницькі проєкти, в яких представлені традиції різних виконавських шкіл та стилів – фольклорного, естрадного, класичного;

2. У межах статті проаналізовано особливості фестивалів традиційної культури, кобзарського мистецтва, етнофестивалів, фестивалів-присвят пам’яті видатних представників україноспіву, мандрівних фестивалів та фестивалів-конкурсів україноспіву, зокрема, “Країна мрій”, “Віртуози фольку”, фестивалю-конкурсу імені Р. Кириченко “Я козачка твоя”, “Капеллош-Фест”, “Вашківецька Маланка”;

3. Визначено, що мистецько-просвітницька та педагогічна функція фестивалів україноспіву передбачає таке: виховний вплив та просвітницьку місію; спрямування здобувачів освіти на збереження рідних пісенних традицій та участь у фестивалях; стимулювання розвитку музичних та творчих здібностей школярів і студентів; вшанування пам’яті видатних митців; популяризацію і розвиток національного пісенного мистецтва; підтримку творчих ініціатив, молодих виконавців; сприяння розвитку авторської та сучасної естрадної пісні; налагодження співпраці митців; патріотичне виховання молоді; залучення аудиторії з інших областей до вивчення культурної спадщини; екскурсійно-пізнавальні програми для учасників; створення атмосфери для побудови міжособистісних творчих стосунків та самовираження; організацію майстер-класів, круглих столів і науково-практичних конференцій; підготовку методичних напрацювань за результатами реалізованих проєктів (видання пісенних збірок, виготовлення відеофільмів, аудіоальбомів з фонограмами “мінус” для практичного використання в мистецькій освіті) тощо;

4. Узагальнено авторський досвід проведення фестивалів україноспіву, зокрема: “Миколайчук-Фест”, “Диво UA”, “Пісня буде поміж нас” імені Н. Яремчука, мандрівний фестиваль “Молода душа України”, “Живі мелодії села”, подано посилання на відеододатки, що розкривають потенціал реалізованих проєктів.

Подальше дослідження означеної проблеми передбачає пошук та осмислення новацій у фестивально-конкурсній практиці з подальшим поширенням їх результатів у мистецькій освіті; перспективним залишається вивчення досвіду фестивалів україноспіву в контексті світового культурного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виткалов С. Фестивальний рух як культурний феномен сучасності: аналіз регіонального вектора. *Культура України*. 2016. Вип. 52. С. 182–190.
2. Давидовський К.Ю. Конкурсний рух як чинник формування культурного середовища. *Матеріали науково-практичної конференції “Культура і суспільство XXI століття: духовні, культурологічні, соціальні виміри”*. Київ : НАКККіМ, 2010. С. 209–211.
3. Збірка українських дитячих пісень “Дитяча філармонія “Диво UA” з додатком CD/упор. Лоцман Р.О., Київ : Друкарня “Рема-Прінт”, 2018. 45с.
4. Збірка “Живі мелодії села” з методичними рекомендаціями, ілюстраціями та відеододатком. /упор. Лоцман Р.О. Київ : “Рема-Прінт”, 2020. 54 с.
5. Коротя-Ковальська В.П. Пісенне древо Івана Миколайчука (Збірник народних, календарно обрядових та авторських пісень, що звучать у кінофільмах за участю Івана Миколайчука). Вишніця : Черемош, 2023. 160 с.
6. Країна мрій: міжнародний фестиваль. URL: www.krainamriy.com/

7. Офіційний сайт проекту “Збережи мову і культуру своєї бабусі”. URL: www.savelanguageandculture.org

8. Офіційний канал You-Tube Р.Лотман: Музей живої пісні: відеоролик про Р. Кириченко. URL: https://www.youtube.com/watch?v=W_3p75TV2yM

9. Романенко А. Музичний конкурс як соціокультурний феномен у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Музичне мистецтво в освітлогічному дискурсі*. № 1, 2016. С. 126–129. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78041002.pdf>

10. Товканець Г. Моральні цінності як відображення культури пізнання і досвіду особистості: педагогічний аспект. *Молодь і ринок*. № 1 (221), 2024. С. 24–28. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298577>

11. Чернецька С. Фольклорні фестивалі в системі сучасних засобів поширення етнографічної інформації та популяризації культурно-мистецької спадщини. *Культура України*. Вип. 35. 2011. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura35/18.pdf

12. Як святкують Маланку у Вашківцях: відеоролик з офіційного каналу You-Tube Р. Лотман. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DG66WwLcouE>

REFERENCES

1. Vytkalov, S. (2016). Festyvalnyi rukh yak kulturnyi fenomen suchasnosti: analiz rehionalnogo vektora [The festival movement as a modern cultural phenomenon: analysis of the regional vector]. *Culture of Ukraine*. Vol. 52, pp. 182–190. [in Ukrainian].

2. Davydovskiy, K. (2010). Konkursnyi rukh yak chynnyk formuvannya kulturnoho seredovyscha [Competitive movement as a factor in the formation of the cultural environment]. Proceedings of the Conference Title. Kyiv, pp. 209–211. [in Ukrainian].

3. Lotsman, R. (2018). Zbirka ukrainskykh dytiachykh pisen “Dytiacha filarmonii “Dyvo UA” z dodatkom CD [Collection of Ukrainian children’s songs “Dyvo UA”]. Kyiv, 45 p. [in Ukrainian].

4. Lotsman, R. (2020). Zbirka “Zhyvi melodii sela” z metodychnymy rekomendatsiyamy, iliustratsiyamy ta videododatkom [Live Melodies of the Village]. Kyiv, 54 p. [in Ukrainian].

5. Korotia-Kovalska, V. (2023). Pisenne drevo Ivana Mykolaichuka [Song tree of Ivan Mykolaichuk]. *Vyzhnytsia*, 160 p. [in Ukrainian].

6. Kraina mrii: mizhnarodnyi festyval [Country of dreams: international festival]. Available at: <https://www.krainamriy.com> (Accessed 02 Sep. 2024). [in Ukrainian].

7. Ofitsiyniy sait proektu “Zberezhy movu i kulturu svoieyi babusi” [The official site of the “Save Your Granny’s Language and Culture”]. Available at: www.savelanguageandculture.org (Accessed 02 Sep. 2024). [in Ukrainian].

8. Ofitsiyniy kanal You-Tube R.Lotsman: Muzei zhyvoi pisni: videorolyk pro R. Kyrychenko [Museum of live song: video clip about R. Kyrychenko]. Available at: https://www.youtube.com/watch?v=W_3p75TV2yM (Accessed 02 Sep. 2024). [in Ukrainian].

9. Romanenko, A. (2016). Muzychnyi konkurs yak sotsio-kulturnyi fenomen u formuvanni profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva [Music competition as a socio-cultural phenomenon in the formation of professional competence of the future music teacher]. *Musical art in the educological discourse*, No. 1, pp. 126–129. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/78041002.pdf> (Accessed 02 Sep. 2024). [in Ukrainian].

10. Tovkanets, H. (2024). Moralni tsinnosti yak vidobrazhennia kultury piznannia i dosvidu osobystosti: pedahohichniy aspekt [Moral values as a reflection of the culture of cognition and personal experience: pedagogical aspect]. *Youth & market*. No. 1 (221), pp. 24–28. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298577> (Accessed 02 Sep. 2024). [in Ukrainian].

11. Chernetska, S. (2011). Folklorni festyvali v systemi suchasnykh zasobiv poshyrennia etnografichnoi informatsii ta populiaryzatsii kulturno-mystetskoii spadshchyny [Folklore festivals in the system of modern means of disseminating ethnographic information and popularizing cultural and artistic heritage]. *Culture of Ukraine*. Vol. 35. Available at: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura35/18.pdf (Accessed 02 Sep. 2024). [in Ukrainian].

12. Iak sviatkuiut Malanku u Vashkivtsiakh: videorolyk z ofitsiynoho kanalu You-Tube R. Lotsman [How Malanka is celebrated in Vashkivtsi: video clip from the official YouTube channel R. Lotsman]. Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=DG66WwLcouE> (Accessed 02 Sep. 2024). [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.09.2024

“У ритмі укладено чарівництво: він запевняє нас, що всередині кожної людської істоти перебуває щось піднесене, недосяжне і величне”.

Йоганн Вольфганг фон Гете
німецький поет, прозаїк, драматург

“Найвище завдання будь-якої творчості – знайти незвичайне в звичайному і звичайне у фантастичному”.

Дені Дідро
французький філософ

